

שור שנגה את הפרה פרק חמישי בבא קמא נד.

עין משפט
נר מצוה

פ"ח א מ"י פ"ב מה' נקי ממונ הלכה א סמן עשין סח טו"ע ח"מ ס"י מ"י ע"ף א:

מוסף רש"י

להביל ולל לחבטו. משום דעבד ליה הנל לצור ולא משום חבטו (רע"ב ג). במי שהמות שלו. מי שחלו לו להאכל נעילתו נלכס (רע"ב נא). שטול למסור הנכילה. יא"ז ש"ף על פי שנפדה טעון המקדשין שפדו מוצח ולא נזהר בשר ולא חלב ואכלת ולא בלעך, מכאן שאין פירוש את הקדשים להאכל לנכס (רע"ב ג). חמור דבור לר' יהודה. דמחייב על מוקי כלס דבור קשיא לן נמאי אלא, דאילו לרבנן מבעי לה שור ולא חמור ולא כלס (ב"מ ב).

(א) [למקנ סג.] א [לעיל ג: גג.] א לעיל נא. [גג:] (ד) ב"מ סג. (ה) רש"י. (ו) [דברים כב:] (ז) [ב"מ סג.] (ח) [ע"י מוס' לקמן ע"ל:] ד"ה וסבר ומוספות כמותות לר' ד"ה סבר.

תורה אור השלם

1. בעל הבור ושלם כסף ישיב לבעליו ודמות יתה: שמות כא לר

הגהות הב"ח

(א) גב' שאין קרב לגבי מוצח לא כתב רחמנא חמור ואי כתב רחמנא חמור וכו' שאין קדוש צבוקה לא כתב רחמנא שור אלא אמר קרא: (ב) תוס' ד"ה חמור וכו' הנחל קמא קשיא דלא חשיב:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חמור וכו' דהו בעלי חיים. ע"פ מנחות דף י"ד ע"ב:

רבינו חננאל

דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא. פ"י כגון בהמה וחייה דכתיב בהון בהריא דמטמאין מגע ובמשא. אבל עופות דאין מטמאין במגע ובמשא אלא כגריס אבית הבליעה.

לחלק. דלא תימא אינו חייב עד שיפול שם שור וחמור יחד: ונפל לזון יחד: ונפל עובא משמע. [וכמו ועשה כללאל ואהליאצן (שמות לו) ובא האות והמופת (דברים יג) ובא הארי ואת הדוב (שמואל א ח):] מירי אחרינא לא. ושאר מילי מנלן: אף כל בעלי חיים. לרבנן קמתרן כל ור' יהודה אלא או ורבי אף שאר מטלטלין: עופות אין מטמאין במגע ובמשא: א"כ. דלא רבי אלא מאי דדמי ליה לפרטא משני דדדין: לנפוז רחמנא חד פרט. או שור או חמור ודרשין כל כעין הפרט ומדכחז אידך אס אינו ענין לדבר שנבלתו מטמא דלא אחי בכלל מנהו ענין לעופות דדמו לפרטא כדכז דהו בעלי חיים ואיכא למפרך השתא דתרייהו יריבי מהיכא ממעט אדם אלא מהך מלתא דעופות מקשי ואזיל עד דמפיק ליה מכליה טעמא: שאין קדוש צבוקה לא כגון סוסים וגמלים כתב רחמנא שור דלא אינטריכא דלא מכלל אחי לרביי אפי' סוסים וגמלים הואיל ודמו לפרטא משני דדדין בעלי חיים ונבלתו מטמא אכל עופות דלא דמו אלא כדכז דלא: אלא. לא תימא חור וכלל למדרשה בכלל ופרט וכלל אלא תימא אמר קרא והמת יהיה לו כליס צני מיתה נינהו. בתמיה ולי' קרא למעטינהו לרבנן ורבי יהודה היכי מנלי לרבייהו הא לא קרינן צהו והמת יהיה לו: שצירסן זו היא מיתסן. הלכך לרבנן אלא חמור למעטינהו הואיל ולאו מיתה ממעט הוא ושור למעטי אדם שאינו מין צהמה ואי כתב רחמנא חד הוה אמנא למעטי אדם אכל כליס לא די קא ממעט בעלי חיים דכוותיה קא ממעט להכי אינטרין חמור ולרבי יהודה או לרביי כליס אלא אף ע"ג דלאו צני מיתה נינהו ממעט ושור למעטי אדם בעלי חיים דכוותיה ולקמן פריך לר' יהודה חמור למה לי: צהדיס. חדשים: שור פסולי המוקדשין. שנפדה אין המיתה שלו דקימא לן צבוקות צפרק צ' (דף טו). גבי פסולי המוקדשין לאחר פדיונו מוצח ולא גיה צשר ולא חלב ואכלת ולא לנכסין: שור ולא אדם. שאינו מין צהמה: ושה דאצידה. כיון דכתיב לל אצידת אחיך למה לי דכתב רחמנא חמור ושור ושה ושלמה וצפרק אלו מציאות^א דרשין להו לכולהו צר משה: הא של פקח פטור.

אן מבעי ליה לחלק. הא סוגיא כר' יאשיה דמזריץ או לחלק בכל דוכמין אכל לרבי יונתן אין צריך או לחלק ותימה א"כ סוגיא זו דלא כהלכתא דצ"ה השואל (ב"מ דף נ"ה): מוקי אצבי כרבי יאשיה ורצא כרבי יונתן וק"ל כרצא לגבי דאצבי וצ"ה איתו ואת צנו (חולין דף ע"ח): גבי פלוגתא דמושעין לרע האצ משמע דמלחא צפלוגתא דרבי יונתן ור' יאשיה נמי יס לתמוה למה אין אנו פוסקין כמ"ד כר' יונתן מנח מילתיה דרצא צפרק השואל: הוה אמינא קרב צנבי מוצח אין. תימה למה לא יליפין הכא שור שור משצת ובמסקנא נמי דמריצין עופות מדמכיצ ישיב לצעור כל דאית ליה צעלים ל"ל נילף שצור שור או חמור חמור משצת כמו חסימה ופריקה לקמן וממילא אמעטי אדם דליכא למיקף משצת כדאמרין לקמן (ע"ב) גבי כלאים להנחה הקשמיז ולא לדבר אחר וכן גבי משלומי כלל והשצת אצידה חור צריך ריבוי לקמן יליף משצת ומיהו להפרשה דהר סיני נחא דלא שייך למיקף משצת דעדין לא נאמרו עשרת הדברות וי"ל דצמקוס ששייך לדרוש בכלל ופרט לא יליפין שור שור משצת וכן כל הני דהוה דרשין בכלל ופרט דמשלומי כלל דרשין ליה צהדיס צמרוה (לקמן דף סג). אי לאו דצרוס שאין קריבים לפרש צהשצת אצידה אכל בכל אחריני י"ל דלא מדרש בכלל ופרט וכלל: קרב צנבי מוצח. צ"ה דקדושין (דף ט"ו). גבי הענקה דכתיב לאן גורן ויקב לא ממעט כל דבר שאין קרב לגבי מוצח משום דכלל גורן הוה כמה דצרוס שאין קריבים לגבי מוצח אכל צ"ה דחולין (דף כה): צ"ע דכתיב כל מעשה עזים תחטאו דאמר עזים למעטי עופות ואמאי לא ממעטינן כל דבר שאין קרב לגבי מוצח ומיהו להווא לישנא דאמר לקמן כל ריבויא הוא לא קשה בהס: ב"ן צרבי יהודה דמרבח כלים בליס בני מיתה נינהו. וא"ת ומאי פריך כ"ש משום דלאו צני מיתה נינהו יריבי ריבויא לרבי יהודה וי"ל דלר' יהודה נמי הוה ממעט כלים מחמור אי לאו ריבויא ולהכי פריך צין לרבנן דממעטי להו כלים מחמור וצין לרבי יהודה דמרבח להו כלים מאלו לאפוקי ממיעוט דחמור

אן מבעי ליה לחלק ורבי יהודה לחלק מונפל נפקא ורבנן ונפל טובא משמע אימא ונפל כלל שור וחמור פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט שור וחמור אין מירי אחרינא לא אמרי בעל הבור ישלם חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש בעלי חיים אף כל בעלי חיים אי מה הפרט מפורש דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא אף כל דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא^א אבל עופות לא א"ב נכתוב רחמנא חד פרטא הי נכתוב אי כתב שור הוה אמינא קרב לגבי מוצח אין שאינו שור לגבי מוצח לא^ב ואי כתב רחמנא חמור ה"א קדוש בבכורה אין שאין קדוש בבכורה לא אלא אמר קרא והמת יהיה לו כל דבר מיתה בין לרבנן דקא ממעטי להו לכלים ובין לר' יהודה דקא מרבי להו לכלים כלים בני מיתה נינהו אמרי שבירתן זו היא מיתתן ולרב דאמר בור שחייבה עליו תורה להביל ולא לחבטו בין לרבנן בין לרבי יהודה כלים בני הבלא נינהו אמרי בהדתי דמיופקעי מהבלא האי והמת יהיה לו מבעי ליה לכדברא^א דאמר רבא שור פסולי המוקדשין שנפל לבור פטור שנאמר והמת יהיה לו במי שהמת שלו יצא זה שאין המת שלו אלא אמר קרא יכסף ישיב לבעליו לרבות אכל דאית ליה בעלים א"ה אפילו כלים ואדם נמי אמר קרא שור ולא אדם חמור ולא כלים ולרבי יהודה דקא מרבי להו לכלים בשלמא שור ממעט ביה אדם אלא חמור מאי ממעט ביה^ב אלא אמר רבא חמור דבור לרבי יהודה ושה דאבידה לדברי הכל קשיא: נפל לתוכו שור חרש שוטה וקמן חייב: מאי שור חרש שוטה וקמן אימא שור של חרש שור של שוטה שור של קמן הא שור של פקח פטור אמר רבי יוחנן שור שהוא חרש שור שהוא שוטה שור שהוא קמן הא

הא לאו צני מיתה נינהו: ב"ן צרבנן בין צ"ה יהודה ב"ים בני הב"א נינהו. אפילו למאן דאית ליה צ"ה המניח (לעיל דף כט).

לרבי יהודה מפקיר מוקי לאחר נפילת פשיעה פטור וא"כ לא מחייב רבי יהודה אלא צבור צרשותו וצבור צרשותו אצטריך שפיר למיפטר כלים צבוקה דהיה הוא מ"מ פריך שפיר דצהיזק הכל משתעי קרא מדריש רצ ונפל עד שיפול דרך נפילה וחצטה היכא דהו דידה אציה צ"ה וצהנל דמשתעי ציה קרא אית לן לאשכחוי ריבויא כלים לר"י ומיהו אין נראה שידרוש ר' יהודה אפילו לרצ עד שיפול דרך נפילה דכיון דלא מחייב אלא צבור צרשותו אין לו לדורשו כמו ששמואל אין דורשו משום דכלל מקום שיתחייב צהנל מתחייב צבוקה: חב"ר דבור צ"ה יהודה ב'. והא דלא קאמר נמי גס לצי"ה דצריש הגזל קמא לקמן (דף נ"ה). דלא חשיב אלא הקך דדמו צהו בעלי חיים הקשה הר"ר משה מפונטי"א ואימא דחמור אלא למעט שטרות ואור"י דלמאן דלא דאין דינא דגרמי אפי' הוא עצמו פטור ולמאן דאין דינא דגרמי נמי לא מחייב אלא מדרבנן דממוכח^א צפרק הכונס (לקמן דף סג). דמיעביד ליה אי עשו תקנת נגזל צמסור או לא ואי דינא דגרמי דאורייתא למה לא עשו תקנת נגזל צמסור כמו צנגול: ש"ה דאבידה צרב"י חב"ר קשיא. וא"ת לגופיה אצטריך למהו פרט וכלל ונעשה כלל מוסקף על הפרט ואחריו כל מילי דשור וחמור ושלמה אצטריך כל חד וחד למילתיה דדריש צ"ה אלו מציאות (ב"מ דף סג). ואי לא שיה דמיימר הוה משיירי חד מינייהו לפרט וכלל ולא הוה דרשין ציה מירי וי"ל דכלל מקום שיש פרט וכלל רגיל רציו שמואל ליתן טעם למה לי לפרט כיון דאתרבי כל מילי ומפרש דשמא יש דצריס שלא היה מתרבי מהכלל אס לא שקדמו פרט להיות כלל מוסקף עליו ולרבות כל דבר והכא קיס ליה לצעל הש"ס דמאצידה סתם הוה משעינן שפיר כל אצידה כאילו יש פרט וכלל שאין למעט שום אצידה מצנין אצ או מקי"ו או צבוס ענין וא"ל כאן פרט כדי שלא למעט מן הכלל שום דבר על ידי שום דין א"נ לכל אצידה כתיב והו לכל ריבויא לרבות כל אצידה כאילו יש פרט וכלל אף על גב דדרשין מיניה צע"ו (דף טו): לרבות המומר מכל מקום איכא למדרש נמי כל אצידה דאתרייהו קאי ריבויא אצידה ואחריין ומרבינן כל אצידה דכל אחד ולכאחרי: